

A virág negyedik szirma

Az ENESZ 1981-et a rokkantak évének nyilvánította. A vakoknak és süketeknek évtizedek óta működő szervezetei vannak. Tavaly indult meg a munka a mozgáskorlátozottak egyesületeiben és az értelmi fogyatékosok hozzátartozói körében. Szeptember 18-a ezentúl minden évben a rokkantak napja lesz. Ebből az alkalomból összeállításban mutatjuk be a négy szervezet feladatait, munkáját, eredményeit, gondjait.

1

Milyen esélye van az életben annak a gyerekeknek, aki betegen születik? Nem süket, nem vak, nem béna, hanem még ennél is betegbb: értelmi fogyatékos. Szörnyű kimondani ezt a szót egy édesanyának, aki szép, egészséges, értelmes gyerekekre várt, és tudomásul kell vennie, hogy egész életén keresztül szinte kézen fogva kell vezetnie, irányítani, önálló élete soha nem lehet, házastársa soha nem talál. Egészséges gyerekek közé, óvodába, iskolába nem kerülhet, nagyon sokszor kigúnyolják, kiközösítik. Hol és hogyan élhet, mi lesz az ilyen emberből, aki negyvenötven éves korában is gyerekeknek számít, hiszen a hat-tíz évesek szellemi színvonalán marad? Hogyan, miből élnek ezek a gyermek-felnőttek, akik az édesanya állandó gondoskodása nélkül a társadalom periferiáján tengődnek?

Van Szegeden egy vállalat, amely befogadja az értelmi fogyatékosokat is, munkát, megélhetést biztosít számukra, közösséget alakít ki, ahol egymás között jól érzik magukat, nincsenek kitéve gúnyolódásnak. Ez a Szegedi Fonalfeldolgozó Vállalat, ahol a mintegy 700 rokkant dolgozó közül 10-12 százalék az értelmi fogyatékos. A vállalat állandó kapcsolatot tart gondviselőikkel, külön munkaterületet, kedvező időbeosztást biztosít számukra. Közös klubéletutakat, filmvetítéseket rendeznek, s minden évben csoportos üdülésre viszik a fogyatékos dolgozókat. Más vállalatok is segítenek, járműveket adnak díjtalanul. A fonalfeldolgozó vállalatnál belülről az év május 22-én alakult meg az értelmi fogyatékosok szekciója, amely érdekvédelmüket, segítségüket tűzte ki célul.

2

A Vakok és Gyengénlátók Szövetsége a Tanácsköztársaság idején, 1919 tavaszán alakult meg. Korlátozott jogkörben a Horthy-korszakban is működött. Autonómiáját 1951. január 1-én kapta vissza, azóta minden megyében létrejöttek a helyi szervezetek. Ezek feladata a vakok és gyengénlátók érdekvédelme, képzésük, átképzésük, munkába helyezésük.

Magyarországon a vakok száma 30 ezerre tehető, kétharmaduk tagja a szövetségnek. Csongrád megyében mintegy 1300 világtalan ember él, közülük csak minden tizedik lépett be a szervezetbe. Ennek oka, hogy sokan közülük idősek, betegek, esetleg távoli tanyákon élnek. Foglalkoztatásuk megoldott. Minden tagját, aki ezt igényli, munkába tudja állítani a szövetség. Többségük a Szegedi Fonalfeldolgozó Vállalatnál dolgozik, ahol korlátlan számban tudnak vakokat és gyengénlátókat alkalmazni. Harminc világtalan telefonközpont-kezelő dolgozik a megyében. Vannak vak gyógymasszőrök, értelmiségi pályákon is dolgoznak vakok. A fizikai munkát végzők heti 36 órás munkarendben dolgoznak, évi öt nap pótszabadság jár nekik. 1971 óta rendszeres havi járadékot kaphatnak a vakok, a rászorulókat a tanácsok is támogatják rendszeres és rendkívüli segítségekkel.

A fonalfeldolgozó vállalatnál politikai képzésben, ingyenes jogi tanácsadásban részesülnek. A szövetség kapcsolatot tart a vak gyermekek szüleivel, segítséget nyújt a továbbtanulásban, elhelyezkedésben. A szervezet kultúracsoportha rendszeresen ad műsorokat. A megyében három körzeti csoport is működik. A tanácsok egészségügyi osztályaival, a Vöröskereszt és a Hazafias Népfront aktívaival való jó kapcsolatot szerződéses is szavatolják. A közeljövő feladatai, hogy a távoli falvakban, tanyákon élő vakoknak is szerezenek bedolgozó

munkalehetőséget, s az eddigieknél többet foglalkozzanak a gyengénlátók ügyeivel.

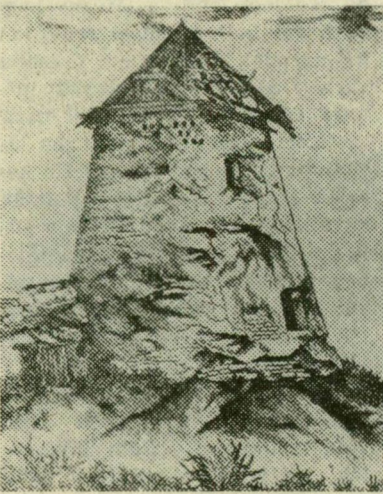
3

A süketekről és nagyothallókról való társadalmi gondoskodás gondolatát Magyarországon először Cházár András vetette föl 1790-ben. Hosszú küzdelem után, 1802-ben nyílt meg Vácott az első süketnémákat gondozó intézet. Cházár András emlékére különböző egyesületek jöttek létre, ezek egyesüléseivel alakult meg 1950-ben a Süketek és Nagyothallók Országos Szövetsége, amelynek mostanáig kialakultak a helyi szervei is. Jelenlegi neve Hallássérültek Országos Szövetsége.

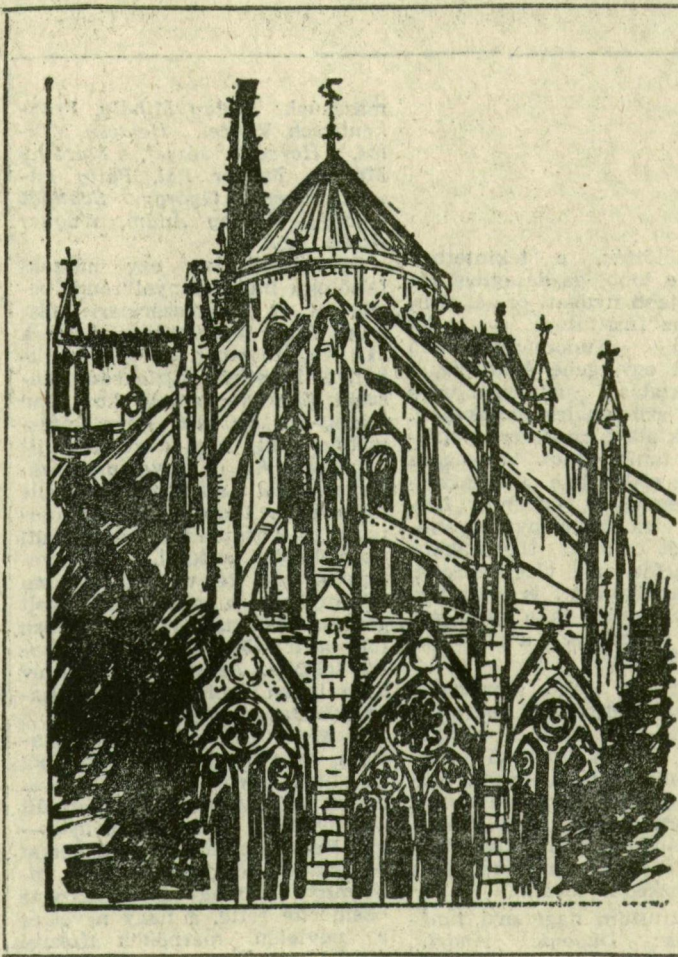
A Csongrád megyei csoport létszáma 292. Az iskolai alapszervezet 100 tagot számlál. A csoport elősegíti tagjainak megfelelő elhelyezkedését. Díjtalanul karbantartják a tagok hallókészülékét. Díjtalan a szövetség lapja, a központi rendezvényekre ingyenesen vasúti jegy illeti meg a tagokat. A hallássérültek elméleti és politikai tájékozódását segíti elő a heti két alkalommal tartott tanfolyam.

Sikeres munkát végez a kultúr-csoport, sok fiatalat tömörít a labdarúgó-csapat. Gyakoriak a sakk- és asztalitenisz-versenyeik. Munkavédelmi tanfolyamokat is rendeznek a hallássérülteknek. Eredményesen működik a KISZ-szervezet, pinceklubjukat főként társadalmi munkában rendezték be. A csoport helyiségében kéthetenként előadásokat, mozifilmeket nézhetnek a tagok. A nagyothallók Makón és Szegeden a Vörös Csillag moziban indukciós hírok segítségével, hallókészülékükön hallhatják a filmet. A csoport vezetősége biztosítja, hogy rendőrségi, bírósági ügyekben feltöltésük segítse a hallássérülteket. Az MHSZ segítségével lövészkлуб alakult. A hallássérültek nemcsak szervezetükben, hanem munkahelyükön is eredményesen dolgoznak. Ezt sok kitüntetés bizonyítja.

A Mozgáskorlátozottak Csongrád megyei Egyesülete 1981. április 21-én alakult meg. Az egyesület vezetői legfontosabb feladatuknak tartják, hogy segítsék a mozgáskorlátozottak társadalmi beilleszkedését. Ennek leglényegesebb momentuma: munkát, önkitaljesítést, s a megélhetést biztosító munkát biztosítani a mozgáskorlátozottaknak. A munkához való jog biztosításához ez esetben a társadalom segítségével szükséges. Nem elsősorban az anyagi juttatások növelését igénylik a mozgáskorlátozottak, hanem sajtós, személyes problémáik objektív mérlegelését, ezekben való segítséget. Ezek az emberek is szeretnének a társadalom hasznos és megbecsült tagjaiként élni; ehhez azonban sajtós rendelkezésekre, módszerekre, embertársaik türelmére, megértésére van szükség.

REVÉSZ NAPSUGÁR RAJZAI

Simor András

Göndör Bertalan Vakok című linómetszete alá, 1935

Némán, kezünk előre nyújtva, hová, mié? azt egy sem tudja, nem ismer egyéb törvényt senki, csak azt, hogy menni kell itt, menni, ajtó nyílt, léghuzat támadt, előre lökött térdet, lábat, tapogatódzva, szimatolva, mint ki valami vonzás foglya, át iszonyaton, alagúton, hol vak sem járt még, olyan úton, nem látó szemmel, szemüreggel, roncsolt, fekete szemüveggel, bot nélkül, egymást megtaszítva, a másik anyját, apját szidva, át megböklökon, elesőkön, legutolsókön, legelsőkön, oda, hová nem ért még senki, valakinek meg kell érkezni, egynek legalább hírül adni, ha élni nem is, tudunk halni.

Szabadkai levél

Színházi tudósítás

A színházban az új évad küszöbén mindig az esélyeket latolgatják, de nem szenvedélyes-vitákkal teremtenek új műsrot — hiszen a Szabadkai Népszínház a szó szoros értelmében „termel” —, hanem csöndesen megállapítják, hogy a helyzet megint változóban van. Az együttest az elmúlt évadban elhagyta Póka Éva és Földi László — mindketten a budapesti Színházművészeti Főiskolán szereztek diplomát —, tehát a veszteséglista igen érzékeny. A harangokat a pesszimizmus természetesen azonnal megkongatják, mert a harangok mindig kéznél vannak. Az úvidéki Színházművészeti Főiskola végzős növendékei közül senki sem kötött szerződést a szabadkai színházzal, talán azért, mert a színház iránti szerelem egyre reménytelenebb. Menetközben ugyanis kiderülhet, hogy a színház csak munkával — méghozzá folyamatos munkával — vegetálhat, felvirágozhat, ahogy a sors hozza. Azt mondjuk, hogy a színház termel. Ez a termelés a színház kialakult karaktere. Minden évadban el kell látogatni Horvátország és Szlovénia falvaiba, a színház csodálatos dolgaival köthet ismeretséget a tartomány és a község közönsége, de végérményben Szabadka város polgárai is igényli a színházkultúrát. A Szabadkai Népszínház tehát „városi” és „vidéki” színház.

Az elmúlt évadban — úgy tűnik — az együttes alaposan megrázta magát. A zöld hajú lány című rockopera — a szarvashibák ellenére — meg-

hódította a közönséget. Jó osztályzatot kapott Bródy Sándor: A tanítónő című drámája és Nicola Manzari: Pablito nővérei című dolgozata. A vajdasági színházak hagyományos találkozóján Carlo Goldoni: Mirandolina, avagy a szép fogadósnő című vígjátéka nyerte el a szépségtiszteltet, de sikeresnek mondható az Arzen és Leventula című bűnügyi játéknak a színpadvittele is. Újszerű élményt tartogatott a néző számára Kocsis István monodráma: Bethlen Kata maszkjában Jónás Gabriella lépett a színpadra. A műsorból — sajnos — kimaradt Madách Imre: Az ember tragédiája című munkája. A félelemmotívum rendelte vissza a darabot — jobb napokra tartogatva —, hiszen a társulat ebben a pillanatban mindössze 24 tagot számlál. A színház nincs nagyszerű formában: a munka teljes odaadást követel egynehány színésztől. Szabadkán valóban csak az marad „álva”, aki szeret dolgozni, aki vállalja a missziót. Hisszük azonban, hogy az együttes — mint minden alkalommal — ezúttal is kilábal a válságból, mert a színházban azért sok mindennek lehet és érdemes örülni. Például az új műsorkezetnek, amely a különböző felkészültségű színészeket ismét csatasorba szólítja.

Októberben mutatja be a társulat Agatha Christie: Egérfogó című bűnügyi történetét. Nem éppen gyenge darabot enged át a színészeknek a művészeti tanács. A krimi szabálytalan színház. A gyilkost rejtegető spányolfal ledöntése mindig izgalmas vállalkozás. Ezzel párhuzamosan folynak a próbák Csurka István: Deficit című drámájából.

A színházban van egy önmagában igen rokonszenves törekvés. Ugyanis az ismert és kevésbé ismert magyar drámáknak mindig helyet szorítanak? Biztosítanak. Csurka nyugtalan kamarajátéka alkalmas arra, hogy a fogyasztói társadalom problémáját a színpadi szó segítségével taglalják. Hevesi Sándor mondta: „A hagyomány nem más, mint egy nemzet emlékezete”. Szinte ijesztő, ha lejegyezzük, hogy a Szabadkai Népszínházban még egyetlenegy alkalommal sem kapott felszólalási jogot Karinthy Frigyes, az a Karinthy, akinek minden írása a színház gondolati hatóerejének a növekedését sürgeti. Meghozta igen népszerű (szatirikus) álarctan. A HÖKÖM-SZÍNHÁZ

tartós anyag, s bemutatása nem színházi anakronizmus, ahogyan sokan hiszik. Még ebben az esztendőben mutatja be az együttes Bertolt Brecht — Kurt Weill: KOLDUSOPERA című zenés darabját. Mindenki tudja, hogy Brecht nagy költő volt, és nagy újtót. Tovább kívánt lépni korából. A Koldusopera igen hálás színpadi holmi. Egy harmonikus ensemble-játék sikerre vihet egy átgondolt rendezői elképzelést. A színház álomból ebredve tűzte műsorra Henrik Ibsen: NORA című drámáját. Sehol sem játszanak non-stop szériában Ibsen-dramákat. A színház izlésvilága változó. A színház művészeti tanácsa a feledés homályából mentette át Ibsen-t a jelenbe. Miroslav Krleža: MICHELANGELO BUONAROTTI című nagyszabású műve képviseli a műsorkezetben a jügoszláv drámaíródalmat. A ma már klasszikusnak mondható író első drámái korszakában írta meg ezt az expresszionista darabot, amely nem „színes szótés”, nem könnyedén szárnyaló dallam. Nehéz alkotói feladat Krleža-szöveget színpadra vinni, de a Szabadkai Népszínház művészei úgyteszték a néző közel-műltban több alkalommal is jól vizsgáztatt az író anyagából. A színház — végre valami biztató — szerencsés csillagzat alatt született. Mindig kifutási lehetőséget, versenypályát kínál a vajdasági szerzőknek. Igen ám, de nem születtek szerencsés csillagzat alatt a tollforgatók, hiszen nem élnek az alkalommal. A színházban minden évadban történhetne valami, ami rendhagyó, de az igazi szövegvilág még mindig nem készült el. Gion Nándor ígért ugyan kéziratot, de mindez a jövő zenéje. A darabnak a színházban munkacímét adtak. Merjük remélni, hogy a Szivárvány — ez a munkacím — hamarosan megjelenik a színház falai fölött. A könnyű műfaj szerelmesei minden bizonnyal annak is örülnek, hogy a színház Marc Camoletti: Boldog születésnapot című bohózatának a bemutatását is megígérte.

A közepes kategóriából — ez nem vitás — a színház szeretne kitörni. Becsülettel elvégzi a munkáját, keresi a kapcsolatot a szomszédos országok színházkultúrájával, leszámol a fellegjáró nosztalgiaival. A Szabadkai Népszínház a művelődési élet nagy-nagy nyeresége, ehhez nem fér kétség. A problémák pedig éppen az erőnekből fakadnak. Nincs beteljesülés, nincs megnyugvás, nincs lemondás. A színház elképzelt lobogóját ismét felhúzták az árbocra, tehát becsöngettek...

BARÁCIUS ZOLTÁN